

8. Grossmeier J., Dalal K. *Energy Company Generates Better Health for Employees*. In: *Worksite Health International*, 2013, vol. 4, no. 1, p. 3–4.
9. Kerr J.H., Vos M. *Employee Fitness Programmes, Absenteeism and General Well-Being*. In: *Work and Stress*, 1993, no. 7, p. 179–190.
10. Oden G., Crouse S., Reynold C. *Worker productivity, job satisfaction, and work related stress: the influence of an employee fitness program*. In: *Fitness in Business*, 1989, no. 3, p. 198–204.
11. Popa Doina, Brândușa Constantin. *Promovarea sănătății la locurile de muncă: repere europene*. În: *Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină*, 2014, nr. 3(54), p. 142-144.
12. Pronk N., Pfeiffer G., Kirsten W. *Creating an Integrated Model of Employee Health*. In: *Worksite Health International*, 2012, vol. 3, no. 1, p. 3.
13. Proper K., Van Mechelen W. *Effectiveness and economic impact of work-site interventions to promote physical activity and healthy diet*. In: *Background paper prepared for the WHO/WEF Joint Event on Preventing Noncommunicable Diseases in the Workplace (Dalian/China)*, 2007, September.
14. Robroek S., Van Lenthe F., Van Empelen P., Burdorf A. *Determinants of participation in worksite health promotion programmes: a systematic review*. In: *International Journal of Behavioural Nutrition and Physical Activity*, 2009, no. 6, p. 26.
15. Russu-Deleu Raisa, Moraru Maria, Vasiliev V., Lipovan S. *Dinamică epidemiologică și previziune profilactică în apărarea sănătății populației în vârstă aptă de muncă*. In: *Buletinul AȘM. Științe medicale*, 2013, nr. 5(41), p. 94-100. ISSN 1857-0011
16. STEPS Moldova, 2013.
17. *Studiul cunoștințe, atitudini, practici*. KAP Moldova, 2012.
18. *Studiul Global privind Fumatul la Adolescenți*. GYTS, Moldova, 2013.
19. *Studiul de Indicatori Multipli în Cuiburi*. MICS, Moldova, 2012.
20. Tu & Mayrell. *Employer Wellness Initiatives Grow, but Effectiveness Varies Widely*. In: Washington D.C.: National Institute for Health Care Reform. Available: <http://www.nihcr.org/Employer-Wellness-Initiatives.html>
21. WHO: *Regional guidelines for the development of healthy workplaces*. WHO, 1999. Available: http://www.who.int/occupational_health/regions/en/oehwproguidelines.pdf
22. *Workplace Health Promotion Grant*. Available: http://www.hpb.gov.sg/HOPPortal/health-article/HPBSUEXTAPP1_4021939#whpgrant
23. *Workplace Health Promotion Grants*. Available: <http://www.cdha.nshealth.ca/healthy-workplace/health-promotion-activities/workplace-health-promotion-grants>
24. *Workplace Wellness: A literature review for NZWell@Work*, 2009. Available: 32. <http://nzwellatwork.co.nz/pdf/wrpkplc-wellness-lit-rev-feb09.pdf>
25. [www.enwhp.org/download/Luxemburg Declaration June 2005 final.pdf](http://www.enwhp.org/download/Luxemburg%20Declaration%20June%202005%20final.pdf)
26. ВОЗ/ВЭФ. *Профилактика неинфекционных болезней на рабочих местах с помощью рациона питания и физической активности*. Доклад ВОЗ/Всемирного экономического форума о совместном мероприятии, 2008.
27. *Здоровье на рабочем месте: сборник корпоративных практик*. М.: РСПП, 2011, 92 с. <http://media.rspp.ru/document/1/c/2/c21610db02162a7d3741759f16b02628.pdf>
28. Рощина Я. *Микроэкономический анализ отдачи от инвестиций в здоровье*. В: *Экономический журнал ВШЭ*, 2009, № 3, с. 428-451.
29. Хоркина Н. *Политика российских предприятий по формированию здорового образа жизни*. В: *Мотивация и оплата труда*, 2013, № 4, с. 258–269.

PROMOVAREA SĂNĂTĂȚII LA LOCUL DE MUNCĂ:
COMPONENTELE DIRECTIVELOR EUROPENE ÎN
DOMENIUL SERVICIILOR
DE SĂNĂTATE OCUPAȚIONALĂ

Alina FERDOHLEB¹, Elena GURGHÎȘ^{1,2}, Vladimir BEBÎH¹, Svetlana SIMINOVICI¹, Livia TAPU^{1,2},

¹Laboratorul științific Sănătatea Ocupațională,
Centrul Național de Sănătate Publică,

²IP USMF Nicolae Testemițanu

Summary

Health promotion at workplace: components of european directives in occupational health services

This work shows the analysis of the implementation modality of European legislation and good practices on health promotion at workplace in Republic of Moldova; the approval of Programs and Strategies at national level; justification of the importance of daily process implementing of "List of Health Indicators" – European Core Health Indicators, including "Health Promotion Indicators" from this legislative document.

Keywords: health promotion, health indicators, occupational health, european level

Резюме

Охрана здоровья на рабочем месте – часть европейских директив в области служб медицины труда

В данной работе был проанализирован опыт реализации европейского законодательства по охране здоровья на рабочем месте применительно для Молдовы и ратификации соответствующих программ и стратегий на национальном уровне; указано о важности внедрения в повседневную практику «Перечня показателей здоровья – ЕСН», в том числе «Показателей охраны здоровья» из данного документа.

Ключевые слова: охрана здоровья, показатели здоровья, медицина труда, европейский уровень

Introducere

Promovarea sănătății la locul de muncă este un ansamblu de activități derulate la nivel național în sfera sănătății legate de mediul de muncă.

Convențiile, directivele și documentele normativ-legislative europene reprezintă un exemplu de modalitate practică de implementare a acestora.

În Republica Moldova, legislația națională în domeniul sănătății și securității în muncă este aprobată în concordanță la cea a Uniunii Europene: Convenția 155/1981 *privind securitatea și sănătatea ocupațională și mediul de muncă* (aprobată la 28 aprilie 2000 în RM); Convenția 187/2006 *privind Cadrul de promovare a securității și sănătății în muncă* (aprobată la 12 februarie 2010 în RM) și Directivele de bază ale UE. Totodată, constatăm că există obstacole la implementarea acestor documente.

Au fost determinate două direcții existente de consolidare: 1) nivelul redus de formare profesională, de informare și de instruire a angajaților în ceea ce privește sănătatea și securitatea la locul de muncă, ca urmare a lipsei investițiilor și prevederilor în bugetul național; 2) nivelul scăzut de cunoștințe / „bune practici” al managerilor de întreprinderi cu privire la fenomene benefice și de eficiență economică în urma investițiilor în sistemul de servicii de sănătate și securitate la locurile de muncă.

Menționăm că foarte puțini angajatori fac legătură între activitățile din sfera promovării sănătății la locul de muncă: educația pentru sănătate a angajaților, formarea profesională a managerilor din sectorul resurselor umane și din sectorul sănătății și securității la locul de muncă. Totodată, în urma acestor investiții apar și beneficii în cadrul întreprinderilor: creșterea productivității, scăderea absenteismului, precum și creșterea motivației lucrătorilor.

Materiale și metode

În cadrul studiului au fost analizate lucrările științifice de nivel european pe perioada ultimului deceniu. Totodată, au fost examinate documentele normativ-legislative și regulamente naționale care vizează instruirea și promovarea sănătății la locul de muncă pentru angajații din diferite ramuri ale economiei naționale; s-au studiat indicatorii Comunității Europene privind sănătatea.

Discuții

Sarcinile principale ale promovării sănătății la locul de muncă sunt îmbunătățirea sănătății și reducerea impactului bolilor profesionale și a celor legate de profesie asupra forței de muncă. Acestea pot fi reflectate prin: 1) ameliorarea modului de organizare a activității; 2) îmbunătățirea mediului de muncă; 3) încurajarea angajaților să se implice în activități sănătoase; 4) încurajarea dezvoltării personale.

În Republica Moldova, indicatorii ce reflectă promovarea modului sănătos de viață sunt în concordanță cu: 1) Campania Națională Antifumat,

prin adoptarea Legii nr. 124 din 29.05.2015 privind modificarea și completarea Legii nr. 278 din 14.12.2007 cu privire la controlul tutunului. Această modificare este în vigoare din 17.09.2015; 2) Strategia Națională de prevenire și control al bolilor netransmisibile pe anii 2012-2020 și 3) Programul național în domeniul alimentației și nutriției pentru anii 2014-2020, care este în etapa de implementare. În Republica Moldova a fost aplicată Strategia *Moldova 2020* prin ajustarea Strategiei *Europa 2020*. Totodată, este necesară elaborarea unui Program Național în domeniul sănătății ocupaționale.

Indicatorii europeni de sănătate (*European Core Health Indicators – ECHI*) sunt rezultatul unei cooperări între statele-membre ale UE și Comisia Europeană [1]. Trei proiecte realizate în perioada 1998-2008, în cadrul programelor UE pentru sănătate, au stabilit primele liste de indicatori ECHI, pentru a crea indicii statistici de sănătate comparabili și sistemul de cunoștințe, pentru a monitoriza starea de sănătate la nivelul UE. În anii 2008-2013, în cadrul celui de-al doilea *Program de Acțiune Comunitară*, UE a susținut acțiunea comună privind indicatorii de sănătate europeni comunitari de monitorizare – ECHIM.

Una dintre sarcinile indicatorilor de sănătate ECHI este de a oferi lista semnificativă a indicatorilor care creează o imagine de ansamblu asupra sistemelor de sănătate și de sănătate publică / ocupațională din Europa. Datele se referă la toate statele-membre ale UE și țările Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS) și țările candidate.

Dintr-o listă completă de **88** de indicatori europeni de sănătate de bază, există aproape **60** care funcționează deja și pentru care datele sunt disponibile și comparabile la nivel european [1]. Datele statistice sunt grupate în funcție: de sex și vârstă, de statutul socioeconomic la nivel regional. Instrumentul de date ECHI permite interogarea pe țară și pe an. Rezultatele pot fi afișate în diagrame-linie, diagrame-bară, hărți sau tabele. Utilizatorii pot exporta atât date, cât și imagini în cele mai comune formate. De asemenea, este posibilă selectarea pentru analiză a doi indicatori în același timp.

ECHI sunt sistematizați în următoarele capitole: 1) indicatori demografici și socioeconomi; 2) indicatori ai stării de sănătate; 3) indicatori determinanții stării de sănătate; 4) indicatori de promovare a sănătății.

Indicatorii de promovare a sănătății, incluși în capitolul IV al ECHI, sunt următorii: **85**. Politici privind limitarea expunerii la tutun în mediu; **86**. Politici privind nutriția; **87**. Politici și practici de stil de viață sănătos; **88**. Programe integrate în școli, spitale, la locul de muncă (*vezi tabelul*).

Indicatorii de promovare a sănătății sunt aplicabili în mai multe domenii ale politicilor relevante,

inclusiv: sănătatea copiilor; inegalitățile în sănătate; riscurile pentru sănătate care pot fi prevenite; sarcina bolilor; sănătatea în toate politicile; sănătatea ocupațională, participând la crearea conceptului muncii decente pentru toți.

Indicatorii de sănătate în funcție de domeniile politicilor relevante UE

	Servicii de sănătate și asistență medicală			Îmbătrânirea și populația			Determinantele sănătății		Boli și sănătate mintală			SiTP	
	Sisteme de sănătate durabile	Performanța sistemului de sănătate, calitatea îngrijirii, eficiența îngrijirii, siguranța pacienților	Planificarea resurselor medicale și costul îngrijirilor de sănătate	Îmbătrânirea populației, populația în vârstă	Sănătatea maternă și perinatală	Sănătatea copilului	Inegalitățile în sănătate (inclusiv accesibilitatea asistenței medicale)	Riscuri pentru sănătate și riscuri prevenibile, stil de viață sănătos (inclusiv la adulții tineri)	Boli netransmisibile, boli cronice	Sarcina bolilor (care pot fi prevenite) și amenințările pentru sănătate, boli transmisibile	Sănătate mintală		
I. Indicatori demografici și socioeconomi (1-9)													
II. Indicatori ai stării de sănătate (10-41)													
III. Indicatori determinanții stării de sănătate (42-55)													
IV. Servicii de sănătate (56-84)													
V. Indicatori de promovare a sănătății (85-88):													
85. Politici privind limitarea expunerii la tutun în mediu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	□	-	□
86. Politici privind nutriția	-	-	-	-	-	□	□	□	-	□	□	-	-
87. Politici și practici de stil de viață sănătos	-	-	-	-	-	□	□	□	-	□	□	-	-
88. Programe integrate în școli, spitale, la locul de muncă	-	-	-	-	-	□	□	□	-	□	□	-	□

Indicatorii de promovare a sănătății monitorizează calitatea serviciilor și reflectă nivelul implementării acestora în toate domeniile politice UE, prin prisma proiectelor pentru tinerii angajați/ucenici, diagnosticarea timpurie a patologiilor profesionale și a problemelor de sănătate ale angajaților; munca decentă pentru toate vârstele – persoanelor de vârstă a treia, după OMS; reabilitarea profesională/reîncadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități și capacitate de muncă redusă.

Indicatorii menționați reflectă înglobarea acțiunilor integrate, întreprinse în privința factorilor de risc profesionali și a determinantilor care stau la baza bolilor netransmisibile, în toate ramurile economiei naționale.

Succesul implementării acestor indicatori va depinde de stabilirea unui parteneriat durabil între sistemul de sănătate și sectoarele ale căror politici au impact asupra sănătății, precum: economie și comerț, agricultură și industrie prelucrătoare, finanțe, educație, sport, transport și dezvoltare regională, protecția mediului și a muncii, la nivel național și internațional. Mulți indicatori sunt extrași din alte surse, cum ar fi Organizația Mondială a Sănătății și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, programe specifice și baze de date specializate.

Promovarea sănătății la locul de muncă reprezintă eforturile combinate ale angajatorilor, angajaților și societății în întregime pentru a îmbunătăți sănătatea și starea de bine a oamenilor în mediul lor de lucru. Managementul și promovarea sănătății la locul de muncă oferă o abordare eficace, care combină îmbunătățirea

în general a organizației și a mediului de lucru în special, cu participarea activă a angajaților.

Politicile naționale de sănătate și securitate la locul de muncă și instituțiile de sănătate publică, angajate în dezvoltarea și promovarea unor bune practici de sănătate la locul de muncă, contribuie la dezvoltarea economică și socială durabilă.

Concluzie

Promovarea modului sănătos de viață și implementarea programelor europene în Republica Moldova trebuie să acopere și implementarea indicatorilor de sănătate ECHI (*European Core Health Indicators*), ce ar permite îmbunătățirea condițiilor de muncă ale angajaților din republică și racordarea legislației naționale la cea europeană. Indicatorii de sănătate, în particular **indicatorii de promovare a sănătății**, sunt aplicabili în mai multe domenii ale politicilor relevante.

Bibliografie

1. European Comision. *European Core Health Indicators (ECHI)*. http://ec.europa.eu/health/indicators/echi/index_en.htm
2. Karsten Knoche, Reinhold Socher, Kathleen Houston. *European Network for Workplace Health Promotion (ENWHP)*, 2012. www.enwhp.org
3. HG. *Planului Național de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și control al bolilor netransmisibile pe anii 2012-2020*. <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2831>

THE HEALTH EDUCATION OF PALLIATIVE CARE MEDICAL PROFESSIONALS TO PREVENT OF PROFESSIONAL BURNOUT SYNDROME

O.G. SHEKERA, A.V. TSARENKO,

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv, Ukraine

Rezumat

Educația pentru sănătate a profesioniștilor din domeniul îngrijirilor paliative, pentru a preveni sindromul de epuizare profesională

Articolul abordează modul de îmbunătățire a stării de sănătate a specialiștilor de îngrijiri paliative și a medicilor de familie implicați în îngrijirile paliative din Ucraina prin includerea în curriculumul de formare postuniversitară a subiectelor privind promovarea sănătății, sănătatea mintală și abilitățile de comunicare.

Cuvinte-cheie: îngrijiri paliative, medici de familie, sindromul de epuizare profesională

Резюме

Улучшение здоровья работников паллиативной помощи для предотвращения синдрома профессионального выгорания

В статье рассматривается способ улучшения здоровья специалистов паллиативной помощи и семейных врачей, участвующих в паллиативной помощи в Украине, путем включения в постдипломной программе тем укрепления здоровья, психического здоровья и навыков общения.

Ключевые слова: паллиативная помощь, семейные врачи, синдром профессионального выгорания

Introduction

In Ukraine, as well as in the most European countries an urgent problem of the prevalence of chronic non-communicable diseases and behavior risk factors among health specialists is rising. Features of the profession of physicians are permanent responsibility for the patient's life and health, mental and physical underloading, exposure to biological and physical factors etc. These and behavior risk factors lead to the harmful and dangerous effects on health of medical specialists [1-6].

During the last 30 years the problem of medical professionals' health maintaining and strengthening is one of the most critical problems in Ukraine and around the world, including detection and prevention of professional burnout syndrome. Various sources operate multiple definitions of this condition, such as "psychological burnout syndrome", "chronic fatigue syndrome", "occupational burnout syndrome", "emotional burnout syndrome" or "informational neurosis" [7-12].

According to research of V. Gorachuk (2008), the morbidity of physicians in Kyiv is growing annually about 5%, including hypertension, angina pectoris, myocardial infarction, cerebrovascular disease, dystonia, diabetes mellitus, rheumatoid arthritis, dermatitis, mentality and behavior disorders. Analysis of physicians' morbidity nosology structure shows the stressful origin of most of the above diseases. About 30% of obstetricians and 21.1% paediatricians in Kyiv health facilities perform their professional functions in a state of "emotional exhaustion" [13, 14].

Therefore, the problem of professional burnout syndrome of physicians, including hospices and palliative care employees, and the studying of the way to improve medical specialists' health by enhances preventive approaches towards providing health education and health promotion methods is the subject of study Ukrainian researchers in recent years and is the goal of our research.